

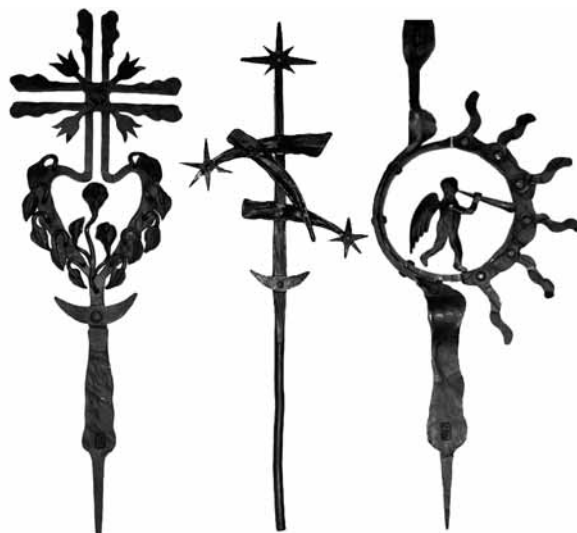
Vytauto Jaručio juvelyrika ir kryžiai. Metalas, kalyba. ŽDM

Tūkstantmečio atminimo ženklai Žemaičių dailės muziejuje

Danutė EINIKIENĖ

2009 -tieji Žemaičių dailės muziejui išties išskirtiniai – pažymėti Lietuvos tūkstantmečio ženklu, nuspalvinti kodinės programos „Plungė – Lietuvos kultūros sostinė“ savastimi. Muziejus apdovanotas menininkų ir žmonių, suvokiančių kultūros išlikimo svarbą, išskirtinėmis dovanomis. Jos vienaip ar kitaip susijusios su mūsų žeme, palikimu, tradicijomis, mūsų būtimi per amžius Lietuvoje. Tos dovanos – tarsi tiltas į ateitį, o jas priimančias muziejus – kultūrinis generatorius, iš naujo perkoduojantis, įprasminantis ir pateikiantis lankytojams menininkų paliktus kūrybos ženklus.

Kalbant apie juos, norėtuši su didele meile ir pagarba paminėti Alinos Plechavičiūtės – Veigel dovanas, kurias, negailėdama asmeninio prisirišimo ir gyvosios šeimos istorijos priminimo, padovanojo mūsų muziejui. Tai vieno žymiausių XX a. lietuvių tapytojo, grafiko, scenografo Adomo Galdiko (1893–1969) paveikslas „Abstrakcija“. Šis darbas nupirktas A. Plechavičiūtės viešnagės Niujorke metu, kai lietuvių bendruomenė, paragindama įsigyti vieno ar kito dailininko darbų, tokiu būdu padėdavo sunkiai besiverčiantiems tautiečiams. Puikus lietuvių savitarpio pagalbos ir vienybės pavyzdys. Dabar net sunku patikėti, kad iškilusis menininkas, Lietuvos banko užsakymu 1928 m. sukūręs vieną įdomiausių penkiasdešimties litų banknotą su Jono Basanavičiaus portretu, Amerikoje gyveno nepritekliuje.... Ne mažiau įdomus, spalvų harmonija kerintis Nacionalinės premijos laureato Algirdo Petrulio (1915 m.) darbas „Kompozicija Nr.34“ (1985 m.) ir netikėtomis spalvų dermėmis pasirodžiusi Babrungėnuose gimusio žymaus XX a. antros pusės dailininko Leonardo Tuleikio (1939 m.) drobė „Ruduo prie upės“ (1997 m.), lyrizmu ir melancholija dvelkiantis nežinomo dailininko peizažas su beržu, tapytas XIX a. pab. XX a. pr. Garbioji Alina Plechavičiūtė –Veigel muziejui padovanojo ir garsios giminės relikto: jos močiutės išsaugotus dekoratyvinį fajanso pakščiuoką ir vazą, datuojamus XIX a. pab. – XX a. pr., vokiečių dailininko Stefano Breulingo tapytą Elenos Legeckienės (Lietuvos generolo Povilo Plechavičiaus sesers) portretą.

SYMBOLS TO MARK THE MILLENNIUM IN THE ŽEMAIČIAI (SAMOGITIAN) ART MUSEUM

Danutė EINIKIENĖ

The year 2009 was exceptional for the Žemaičiai (Samogitian) Art Museum. It was marked by the symbol of the Millennium of Lithuania and the original programme “Plungė – Lithuanian Capital of Culture”. The artists and people who understand the importance of culture and its continuity granted the museum the unique gifts. They are like a bridge to the future and the museum that has been given them is like a generator of culture that re-codes, gives sense and presents to the visitors the artists’ creation.

The article introduces to the works that enriched the museum’s collections in 2009. These were works presented by the painter, graphic artist and scenographer Adomas Galdikas, the winner of the National Prize, painter Algirdas Petrulis, the painter Leonardas Tuleikis, the painter Vladimiras Sušilovas, smithery artist and sculptor Edmundas Fėjas, the water-colourist Ignas Budrys, the artist and art curator living in Chicago (USA) Magdalena Birutė Stankūnienė.

Istorinių daiktų rinkinį papildė Broniaus Armalio dovanota rankų darbo tautinė vėliava, kuri buvo rasta ventilacijos angoje 2006 m., renovuojant pastatą Telšių g. Nr.13. Kažkieno tvarkingai suvyniota į lininį rankšluostį ir paslėpta ji, manoma, išgulėjo ten nuo sovietų okupacijos pradžios. Pastangos šitaip išsaugoti vėliavą – garbingiausią mūsų valstybės simbolį (istoriniuose šaltiniuose minima jau nuo XIV a.) – įkvėpė B. Armalį sukurti eilėraščių „Į saulės šviesą“.

Dailininkas Vladimiras Sušilovas, pėnai šventės 60-ties metų jubiliejų, Žemaičių dailės muziejui padovanojo 25 drobes. Tai lengva, savita linija nutapyti natūrmortai, peizažai, portretai. Domėdamasis istorija, Prūsijos kraštu, dailininkas sukūrė paveikslus: „Du kunigaikščiai“ (1988 m.), „Sakmė apie Prūsiją. Didysis Prūsų sukilimas“ (1987 m.), „Prūsija 1260 m. Belaisviai“ (1993 m.). Paveiksluose istorijos paralelės išvestos ryškia spalvine linija, o užkoduota meninė energija verčia mus iš naujo pervertinti savo tautos išlikimo puslapius...

Malonios staigmenos sulaukėme iš profesoriaus, lietuvių rašytojo Kazio Almeno. Muziejui jis nupirko ir padovanojo Lietuvos didikų Jono Karolio Chodkevičiaus ir Jeronimo Chodkevičiaus portretų kopijas, kurių originalai saugomi Lvovo dailės galerijoje. Kopijų autoriai – ukrainiečių dailininkai Olena Smaga ir Orestas Bačmaga. K. Almena domina žemaičių didikų gyvenimas, apie juos rašoma grožinėje literatūroje, kuri spausdinama rašytojo įsteigtoje leidybinėje firmoje „Skomantas“. Ši dovana – tai mažytė didelės mozaikos dalelė, iš kurios dėliojama mūsų tautos istorija.

Svarūs, neįkainojami tiesiogine ir menine prasme Lietuvos meistrų meistro Vytauto Jaručio kalvystės darbai. Tautodailininkas, praėjęs sunkią gyvenimo ir kūrybos mokyklą, gyvastingais saitais save siejantis su liaudies meno tradicijomis, tačiau išlikęs savitas, Žemaičių dailės muziejui patikėjo nemažą dalį savo kūrybos darbų. Kalvio kūryba – lyg atversta gyvenimo knyga su įprasminta jo verte bei prasme. Tai iš žaizdro kaitros užgimę kryžiai – saulutės su taip pamėgtais augalų, medžio, paukščio motyvais, žvakidės, rozetės, bemiegėmis naktimis piešti paveikslai, vaizduojantys sakralumo ženklą – kryžių, nepaprastu kruopštumu pasižymintys žalvario, vario, sidabro juvelyrikos dirbiniai. V. Jaručio papuošalai – baltiškosios kultūros atspindžiai, skirti mąstančiai, savo identitetą norinčiai paryškinti asmenybei.

Sunku patikėti, kiek jaukumo, kiek širdies, meilės sudėta į tuos geležinius paukštukus, medžius, saulutes. Visa tai – tautos simboliai, perduodantys svarbiausią tautos identiteto vertę bei prasme.

V. Jarutis už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino I laipsnio medaliu.

Brangi palikimu ir paskutine dovana tapo netikėtai Anapilin išėjusio Lietuvoje ir užsienyje žinomo kalvystės meistro ir skulptoriaus Edmundo Fėjaus kalto metalo skulptūra. Vykdydami menininko valią, ją į muziejų atvežė jo draugai.

Didžiuojamės Povilo Budrio patikėta saugoti kolekcija: jis padovanojo didelę dalį savo brolio, žymaus akvarelininko Igno Budrio (1933–1999 m.) kūrybinio palikimo darbų. Ją sudaro daugiau kaip 675 akvarelės.

Žemaičių dailės muziejų pradžiuo Čikagoje (JAV) gyvenančios dailininkės ir meno rėmėjos Magdalenos Birutės Stankūnienės kūryba – šešių dalių ciklas „Spalvų versmė“. Beveik visą savo kūrybą dailininkė yra padovanojusi Lietuvos muziejams ir bibliotekoms. Jos dėka į Lietuvą 2000 m. parvežtas M. K. Čiurlionio galerijos palikimas – daugiau kaip 2 tūkstančiai kūrinių. Plungės krašto istorijai, kultūrai neabejingi žmonės muziejui dovanuoja senoviškus buitinius daiktus, nuotraukas. An-

tanas Mineikis muziejaus istorijos rinkinius papildė 12 eksponatų, kurių vienas – brauktuvas – datuojamas 1864 m.

Žemaičių dailės muziejus šiandien yra tapęs didžiulio dėmesio verta žemaičių kultūros ir meno paveldo dalimi. Žmonių, suprantančių šią svarbą, dėka muziejus gyvuoja ir pristato pasauliui dalelę Lietuvos tūkstantmečio ženklų. ■

Vladimiras Sušilovas. Sakmė apie Prūsiją. Didysis prūsų sukilimas. 1987m. Drobė, aliejus. ŽDM

Leonardas Tuleikis. Ruduo prie upės. 1997m. Drobė, aliejus. ŽDM

Romualdas Inčirauskas. Žemaičių pergalė ties Janydziais. 2009 m. Drobė, aliejus. ŽDM